

سیدمصطفی هاشمی طبا

بسیار تردید داشتم که نام رئیس جمهور منتخب آمریکا در سال ۲۰۲۴ را در این مختصر بیآورم، ولی تکرار نام او در رسانه‌ها که اغلب آینده کشور را به زلف او پیوند می‌زند، وادارم کرد که در این مختصر نامی هم از او ببرم. اگر مطالب مندرج در رسانه‌ها را تعقیب کنیم، می‌بینیم که اظهار نظرات متفاوت و متضاد درباره آمدن او انجام می‌شود. یکی می‌نویسد که می‌توانیم با او بازار دو تریلیون دلاری داشته باشیم و یکی برعکس همه چیز را در تضاد و جنگ و ویرانی با آمدن او می‌بیند. به خاطر دارم که قبل از انقلاب در شب پانزدهم شعبان (۱۳۴۶ هجری شمسی) در مسجد ایرانشهر استاد محمدتقی شریعتی سخنرانی می‌کرد. او گفت بارها می‌بینیم که سخنرانان در اثبات وجود حضرت حجت (ع) سخنرانی می‌کنند. وجود ایشان که برای ما نیاز به اثبات ندارد، بلکه باید ببینیم که در غیبت او چه باید بکنیم تا جثمان امام به حسن عملکرد ما روشن باشد، والا او نیازی به اثبات شدن کلامی نزد ما ندارد.

این سخنان یعنی نگاه به خود و نگاه به عملکرد درونی که آیا حسب منافع کشور در داخل عمل می‌کنیم یا آنکه اصولاً نمی‌توانیم منافع کشور خود را تشخیص دهیم. البته اینکه منافع کشور چیست، خود جای بحث دارد و به طور کلی اگر صداقت وجودی باشد به جهان بینی (نه جهان‌شناسی، چراکه بسیاری که از جهان بینی حرف می‌زنند، نه جهان به معنی کره زمین را می‌شناسند و نه دستی بر شناختن جهان به معنی کائنات دارند) و ایدئولوژی وابسته است. این امر خیلی هم به مذهب و دین ارتباط ندارد، هر چند هرکسی که باوری داشته باشد، آن همان دین اوست. به هر حال گروهی در کشور ما معتقدند که باید به مصداق ان الحیوه، عقیده و جهاد انقلاب دائمی داشت و اگر نیمی از مردم جهان به خاطر هدفی که ترسیم شده فدا شوند، مانعی ندارد. گروه شبه‌نظامی داعش هم که ادعای مسلمانی دارد، چنین می‌اندیشد، درحالی‌که ضد گروه اول هستند. حال اگر اولی ۵۰ درصد جمعیت جهان را بکشد یا خود کشته شود و گروه دوم هم همین کار را بکند، دیگر انسانی روی زمین باقی نمی‌ماند، درحالی‌که هدف از بعثت انبیا اصلاح نوع بشر بوده و نه انهدام آنها. خمرهای سرخ هم همین ایده را داشتند. اینها و از جمله صهیونیست‌ها منافع گروه خود را در پیشبرد افکار خود به هر طریق حتی نسل‌کشی می‌دانند. اینها از این طرف پشت‌بام افتاده‌اند. گروه دیگری هم هستند که منافع کشور را در تسلیم بلاشروط به قدرت‌های بزرگ می‌دانند و معتقدند هر قدم که خلاف رای آنها برداشته شود، هزینه زیادی برای کشور دارد. در میان این دو قطب افراط و تفریط یا بهتر بگوییم ضد عقل و انسانیت، طیف‌های گوناگونی مسئله منافع کشور را معنی می‌کنند. این امری طبیعی است، زیرا نظرات و عقاید متفاوت است و چاره‌ای جز آن نیست، اما در هر کدام از عقاید، صاحب عقیده باید اجزای کار خود را متناسب با شیوه درک منافع تهیه و تدارک ببیند و نه آنکه اعتقادی را برگزیند و سپس روش اجرایی خاصی برای جامعه را برگزیند که متضمن آسیب‌رساندن حداکثری، هم به ایده و هم به جامعه باشد. اگر کسی همسایه‌ای بدخلق و ماجراجو که در ساختمان مرتفعی سکنی دارد، داشته باشد، هرگز حیاط خانه و پشت‌بام کوتاوتر از ساختمان همسایه را آینه‌کاری و آذین‌بندی نمی‌کند، چراکه هر لحظه ممکن است از بالای بام بلند به حیاط و پشت‌بام سنگ پرتاب کند و کلاتری محل هم کلاهش پشمی نداشته باشد (اشاره به سازمان ملل متحد). پس همسایه یابینی باید یا بر امکانات کلاه آهین بگذارد یا به نحوی مدارا کند، چراکه به فرموده حافظ: با دوستان مروت با دشمنان مدارا.

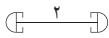
۱۳۵۵
ادامه در صفحه ۵

پنجشنبه ۸ آذر ۱۴۰۳
۲۶ جمادی‌الاول ۱۴۴۶
۲۸ نوامبر ۲۰۲۴
سال بیست و یکم
شماره ۴۹۸۷
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

روزنامه شرق

فرمانده کل قوادر دیدار مسئولان و فرماندهان نیروی دریایی ارتش تأکید کردند:

مهم‌ترین وظیفه نیروهای مسلح، افزایش آمادگی و توان رزم

برگزیده‌ها

مشکلات معیشتی ایرانی‌ها در حال افزایش است

شکاف بزرگ هزینه و درآمد

گزارش حقوقی «شرق» از اما و اگرهای رعایت حریم خصوصی افراد در شبکه‌های اجتماعی

موضوع مهم حریم خصوصی

واکوی کارشکنی‌های داخلی در آستانه آغاز گفت‌وگوهای ایران و اروپا در کپ‌وگفت با ساسان کریمی

باز مذاکره و باز کوک شدن ساز مخالفت‌ها

نگاهی مختصر به پدیده خشونت علیه زنان در جامعه و خانواده

خشونت علیه زنان بیشتر در خانواده است

روزهای برزخی طارمی

سراب هوش مصنوعی

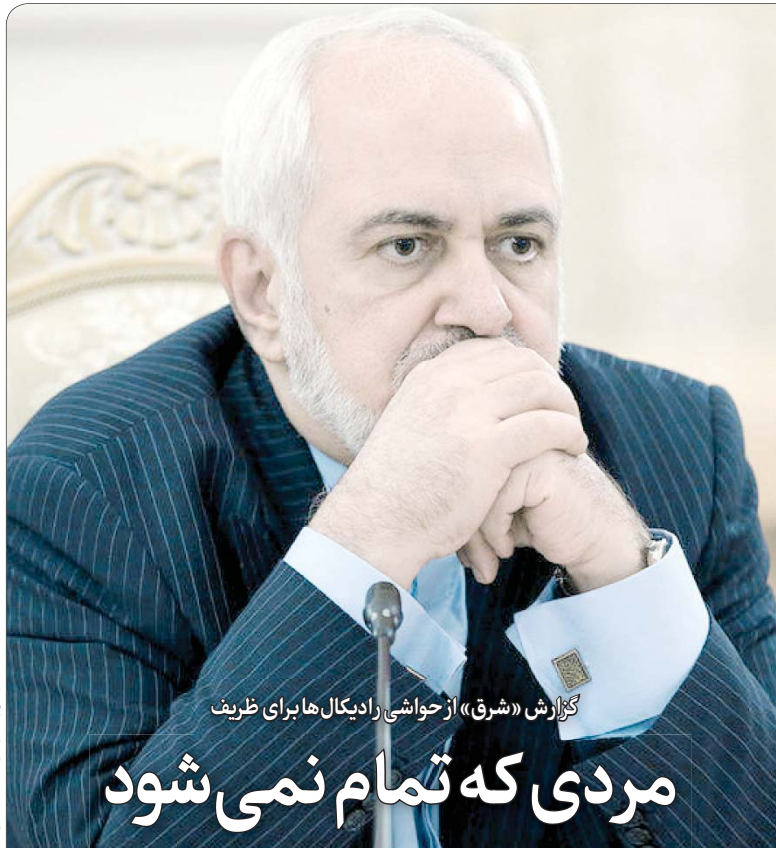
خروجی‌های گمراه‌کننده ماشین‌های خطاکار تصمیم‌گیرنده

در «شرق» امروز می‌خوانید: زانوی ادب سیاست در پیشگاه فرهنگ و هنر • بسته‌شدن ۲ پرونده فدرال علیه ترامپ • بررسی دلایل ناکامی ۳ نماینده ایران در مسابقات آسیایی

گزارشی از ۲۴ ساله شدن بلاتکلیفی در طرح راه‌آهن رشت - آستارا و تداوم نامشخص بودن وضعیت قراردادهای روسیه برای اجرای این طرح

راه آهن سرگردان

گزارش تیتربیک در صفحه ۴ بخوانید

گزارش «شرق» از حواشی رادیکال‌ها برای ظرفیت

مردی که تمام نمی‌شود

قالیباف در نشست با خبرنگاران به معاون راهبردی رئیس‌جمهوری توصیه کرد که فعلاً در دولت نماند

اگر جای ظریف بودم...

این گزارش را در صفحه ۲ بخوانید

این گزارش را در صفحه ۲ بخوانید

یادداشت

شهر و حقوق عامه از نگاه قضا

ترانه یلدا

معمار و شهرساز

بی‌قانونی‌ها جلوگیری کنیم. امروز می‌توان با طرح حقوق عمومی در عرصه شهرسازی به دستگاه قضا و دیوان عدالت اداری رفت و «حقوق عامه» را مطالبه کرد و اجازه نداد تعرض به سرمایه‌های ملی، حرایم و ساخت‌وساز بدون مجوز و ده‌ها نوع خلاف دیگر ادامه یابد. در جریان روند ساخت‌وساز چه‌بسا کارشناسانی که مسبب و راهنمای برخی «خلاف‌های قانونی شده» بوده‌اند، به طوری که به گفته دکتر هاشم داداش‌پور درباره روند چیره‌شدن اشخاصی که منابع مالی شهرداری را تأمین می‌کنند:

«ابتدا با انجام تخلف «در کنار» شکل‌گیری نهادها پنهان، تشدید سوداگری یا سودهای کلان، و... دیگر با یک تخلف ساده مواجه نیستید، بلکه با یک انباشت سرمایه کلان مواجه هستید. به‌تدریج این خود به سیستماتیک‌شدن تخلف و مباح‌شدن امر نامشروع و غیرقانونی می‌انجامد و تخلف اداری را به یک انحصار تبدیل می‌کند که ماهیتاً به یک فساد ریشه‌دار شبیه است. و بالاخره این فساد وقتی عادی می‌شود، صداهای اعتراض را خاموش می‌کند و جرم‌زدایی می‌شود، دیگر با یک فساد قابل برخورد مواجه نیستید، بلکه با فساد موافق می‌شوید که اصل اقتصادی-اجتماعی تبدیل شده است.»

دکتر غلامعباس ترکی، معاون دادستان کل کشور، نیز با سخنان‌شان در زمینه حقوق عامه این امید به بهبود را تقویت کردند. ترکی با وجود قبول کاستی‌ها و ساختارهای غیرعلمی حاکم بر مدیریت شهری، معتقد است که با تقویت نظام شفافیت و نظارت می‌توان نه‌تنها «پنجره‌های شکسته»، بلکه محله‌های شکسته و شهرهای شکسته را دوباره به سلامت بازگرداند!

ما امروز تشکل‌های غیردولتی (سمن‌ها یا «ان‌جی‌او») را داریم که چه در زمینه حفاظت از محیط زیست و چه در حوزه حفاظت از میراث تاریخی شهرها، بافت‌ها و بناهای تاریخی می‌توانند بسا درهایی که از سوی دیوان عدالت به روی‌شان باز شده و نیز اختیاراتی که به دادستان کل و معاونت حقوق عامه داده شده است، به مطالباتی دست بزنند، حتی اگر ذی‌نفع مستقیم تلقی نشوند.

شهرهای تاریخی‌مان نشان می‌دهد که شهر هیچ وقت دل‌خواهی نبوده و همواره عقلانیتی جمعی بر همه چیز حاکم بوده است. کاشانی یادآور می‌شود که در دوران مدرن با شکل‌گیری سیستم قانون‌گذاری بعد از مشروطه، قانون‌هایی برای شهر و اداره آن در مجلس به تصویب می‌رسند: قانون بدلیه سال ۱۳۰۹ و قانون شهرداری‌ها ۱۳۳۴ جاری می‌شوند. سپس در دهه ۵۰ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ۱۳۵۱ و قانون تغییر نام وزارتخانه را داریم که طبق مقررات آن جمعی از وزرای دولت جمع می‌شوند و برای شهر تصمیم می‌گیرند. حتی وزیر جنگ هم باید حضور می‌داشته تا شرایط حفظ امنیت شهر را معین کند؛ ماده ۷ تکالیف شهرداری را مشخص می‌کرد و ماده ۱۰۰ قانون مقرر کرده بود که اگر کسی برخلاف قوانین ساختمانی بنایی در شهر ساخت، کمیسویی به نام ماده ۱۰۰ حکم تخریب دهد، زیرا منفعت عمومی نقض شده است. آن زمان این اصول خط قرمزهایی بودند که نمی‌شد با گرفتن پول و جریمه از آنها گذشت، اما بعد از انقلاب تبصره‌هایی به قانون اضافه شد و جریمه‌گرفتن، استحکام قانون را به چالش کشید. بعد از پایان جنگ عراق نیز شهردار وقت تهران برای تأمین استقلال مالی شهرداری مقرر کرد که به جای کمیسیون ماده ۱۰۰ و جریمه، شهرداری راساً با مالک و سازنده توافق کند، که این عمل معروف شد به «تراکم‌فروشی». بی‌شک آیندگان از این دوره رشد شتابان و بی‌قانون تحت عنوان «دوره هرج‌ومرج شهرسازی» یاد خواهند کرد. امروز ما باید بتوانیم از چالش تخلفات نهاده‌شده عبور کرده و از

جلسه «حقوق عامه در شهر» که در تاریخ ۲۶ آبان‌ماه به همت دکتر مرتضی جابری‌مقدم، استاد شهرسازی دانشگاه تهران و با دبیری و مدیریت دکتر صادق کاشانی، استاد حقوق و ناظر شهری خوشنام در دانشگاه تهران برگزار شد، یکی از اولین جلسات راهگشا در نوع خود بود که اگر نظیرش در این شهر مرتب تکرار نشود، هم آگاهی به مشکلات و مسائل شهری به طرز شایسته‌ای در اذهان می‌نشیند، هم چاره‌هایی برای این مصائب با مشارکت همگان سریع‌تر جست‌وجو و پیدا خواهد شد. موضوع صحبت‌ها حول تخلفات مدام و آشنا در حوزه شهرسازی و قوانین شهری بود. و امتیاز مهم جلسه در مقام سخنرانان و جایگاه ایشان در دستگاه قضا، دولت و دانشگاه تلبور داشت. دکتر غلامعباس ترکی، معاون دادستان کل کشور، دکتر شهریار قلعه قاضی تجدیدنظر دیوان عدالت اداری، دکتر هاشم داداش‌پور استاد دانشگاه و مهندس مسعود حمزه‌ای مشاور دبیر شورای عالی شهرسازی، جملگی منتقد این واقعیت بودند که حقوق عامه چگونه در جریان شهرسازی دور زده می‌شود و باید اصلاح شود؛ وگرنه اوضاع در شهر از دست دولت خارج و حق نسل‌های آینده ضایع می‌شود. دانشجویان حاضر در جلسه نیز معترض بودند و آخر جلسه دور سخنرانان حلقه‌زده مایل به دانستن عاقبت این وضعیت بودند. در اینجا بخش‌هایی از صحبت‌ها برداشت‌هایم را نقل، و بقیه را به فرصت‌های بعدی در همین یادداشت‌ها موکول می‌کنم، زیرا همه مفید بود و شنیدنی.

دکتر صادق کاشانی جلسه را با این مقدمه گشود که شهرسازی یکی از مهم‌ترین عرصه‌های رودرویی حقوق عمومی و حقوق خصوصی است. اگر مالکیت بر زمین را پایه قرار دهیم، مالک معتقد است که هر نوع بهره‌برداری دل‌خواه را می‌تواند در زمینش انجام دهد، زیرا مالک زمین اوست. اما وقتی این زمین در شهر قرار می‌گیرد، حقوق فردی با حقوق مجاوران و شهر در تعارض و تقابل قرار می‌گیرد. و نه‌تنها در شهر، بلکه جریان زندگی در یک سرزمین از نظر تأمین آب، انرژی و امنیت و... اقتضا می‌کند که حقوق مالکانه محدود بشود. ما از سده‌های دور تمدن تاریخی پایداری داشته‌ایم که الگوی آن چه پیش و چه بعد از اسلام در

یادداشت

دن‌کیشوت و مافیای فیلترینگ

صادق زنگنه

در روزهای پایان سال و ایام چهارشنبه‌سوری موانع موجود در برگزاری مراسم شاد سالم و اجتماعی، فروش ترقه و فشفشه، راهی است برای درآمدزایی عده‌ای، شغلی فصلی و بی‌دوام. همین گروه بعد از فروش محصول‌شان در چهارشنبه‌سوری، در ماهی سفره عید و سیر و سبزه سرمایه‌گذاری می‌کنند. مافیای ترقه یا مافیای سفره عید؟ چه نامی برازنده این گروه است؟ در روزگار ما، گاه حکایت‌هایی از سیاست‌مداران شنیده می‌شود که تداعی‌گر نبرد افسانه‌ای دن‌کیشوت با آسیاب‌های بادی است؛ نبردهایی که دشمنی خیالی در پس آنها جای دارد. به‌تازگی نیز واژه «مافیای فیلترینگ» در ادبیات سیاسی برخی مقامات مطرح شده است، اما به نظر می‌رسد این اصطلاح بیشتر از آنکه حقیقتی را بازتاب دهد، ابزاری برای انحراف افکار عمومی و آدرس غلط دادن باشد. واقعیت این است که چیزی به نام مافیای فیلترینگ در ایران وجود ندارد. مافیای فیلترینگ، اگر وجود داشت، باید ماهیتی مشخص، اعضای شفاف و انگیزه‌هایی روشن برای دفاع از منافع خود می‌داشت.

انتشارات شرق منتشر کرد

